Апостол Николаев-Струмски – първи диригент на хора към храм „Св. Александър Невски“

Стефка Венкова*

Резюме: В статията се разглежда музикалната дейност на българския църковен диригент и композитор Апостол Николаев-Струмски като създател и първи ръководител на хора към храм „Св. Александър Невски“ в продължение на 10 години – от 1924 до края на 1934. Въз основа на факти от биографията и творчеството му, пряко свързани с тази му позиция (като участие в освещаването на църквата, създаване и развитие на певческия състав, нови композиции, концертни изяви), се анализират специфичните тенденции в работата му, поставили фундамента в изграждането на традициите на хора. Неговата роля като пръв главен диригент на най-големия православен храм у нас поставя името му сред най-значимите творци в българската музикална култура от първата половина на XX век. Проследява се и динамиката в отношенията между Апостол Николаев-Струмски и Добри Христов. Техните житейски и творчески пътища се пресичат неведнъж, като особено интензивна и драматична е конкуренцията между двамата около поста за главен диригент в „Св. Александър Невски“, продължила повече от десетилетие.

Ключови думи: *Апостол Николаев-Струмски, църковен диригент, Добри Христов*

---

* **Доц. д-р Стефка Венкова** – сектор „Музика“, Институт за изследване на изкуствата – Българска академия на науките; e-mail: venkovast@yahoo.com

Статията е резултат от изпълнението на проект BG16RFPR002-1.014-0011 „Устойчиво развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, финансиран по процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № BG16RFPR002-1.014 „Устойчиво развитие на Центрове за върхови постижения и Центрове за компетентност, в т.ч. и на конкретни инфраструктури или техни обединения от Национална пътна карта за научна инфраструктура“.

Литература / Bibliography

Баларева, Агапия (1992). Хоровото дело в България от средата на XIX в. до 1944 г. София: БАН, 1992 [Balareva, Agapia (1992). Horovoto delo v Bulgaria ot sredata na XIX v. do 1944 g. Sofia: BAS, 1992].

Григоров, Димитър (2009). Църковно-музикалната дейност на Добри Христов (1875 – 1941). Сливен: Обнова, 2009 [Grigorov, Dimitar (2009). Tsarkovno-muzikalnata deynost na Dobri Hristov (1875 – 1941). Sliven: Obnova, 2009].

Д. (1924). Освещаването на храма-паметник „Св. Александър Невски". – В: *Църковен вестник*, год. XXV, бр. 33, 34 и 35, 20 септември 1924 [D. (1924). Osveshtavaneto na hrama-pametnik „Sv. Aleksandar Nevski". – In: Tsarkoven vestnik, god. XXV, br. 33, 34 i 35, 20 septemvri 1924].

[8] Подчертаванията в текста са според оригиналния текст.

Динев, Петър (1957). История на монофонното и хоровото църковно пение в България. Ръкопис. НА – БАН, сб. 19, оп. 1, а.е. 21 [Dinev, Petar (1957). Istoriya na monofonnoto i horovoto tsarkovno penie v Bulgaria. Rakopis. SA – BAS, sb. 19, op. 1, a.e. 21].

Иванов, Д. (1930). Концерт на Софийския катедрален хор. – В: *Църковен вестник*, год. XXXI, бр. 10, 8 март 1930 [Ivanov, D. (1930). Kontsert na Sofiyskiya katedralen hor. – In: Tsarkoven vestnik, god. XXXI, br. 10, 8 mart 1930].

Иерод. К. (1924). Духовни концерти в столицата. II Сказки и събрания. – В: *Църковен вестник*, год. XXV, бр. 33 – 34 – 35, 20 септември 1924 [Ierod. K. (1924). Duhovni kontserti v stolitsata. II Skazki i sabraniya. – In: Tsarkoven vestnik, god. XXV, br. 33 – 34 – 35, 20 septemvri 1924].

Концертът (1924). Концертът на Софийската Семинария. – В: *Църковен вестник*, год. XXV, бр. 22, 31 май 1924 [Konzertat (1924). Kontsertat na Sofiyskata Seminariya. – In: Tsarkoven vestnik, god. XXV, br. 22, 31 may 1924].

Николаев-Струмски, Апостол (б.г.). Автобиографичен ръкопис. Личен архив [Nikolaev-Stroumski, Apostol (b.g.) Avtobiografichen rakopis. Lichen arhiv].

Николаев-Струмски, Апостол (1933). Хоровото църковно пение (Предизвикано изложение). – В: *Литературен глас*, год. V, бр. 200, 25 юни 1933 [Nikolaev-Stroumski, Apostol (1933). Horovoto tsarkovno penie (Predizvikano izlozhenie). – In: Literaturen glas, god. V, br. 200, 25 yuni 1933].

Попвасилев, Георги (1940). Професор Добри Христов като църковен компонист и диригент. – В: *Вечер*, декември 1940 (НА – БАН, ф. 16к, а.е. 511, *л*. 3а) [Popvasilev, Georgi (1940). Profesor Dobri Hristov kato tsarkoven komponist i dirigent. – In: Vecher, dekemvri 1940 (SA – BAS, f. 16k, a.e. 511, l. 3a)].

Попвасилев, Георги (1982). За хора при храм-паметник „Св. Александър Невски". – В: *Църковен вестник*, бр. 24, 21 септември 1982, с. 7 – 8 [Popvasilev, Georgi (1982). Za hora pri hram-pametnik „Sv. Aleksandar Nevski". – In: Tsarkoven vestnik, br. 24, 21 septemvri 1982, s. 7 – 8].

Христов, Добри (1933). Хоровото църковно пение. – В: *Литературен глас*, год. V, бр. 197, 4 юни 1933 [Hristov, Dobri (1933). Horovoto tsarkovno penie. – In: Literaturen glas, god. V, br. 197, 4 yuni 1933].

Христов, Добри (1967). Наши музикантски нрави. – В: **Кръстев, Венелин** (съст. и ред.). *Добри Христов. Музикално-теоретическо и публицистическо наследство. Т. 1*. София: БАН, 1967, с. 319 – 320 [Hristov, Dobri (1967). Nashi muzikantski nravi. – In: Krastev, Venelin (sast. i red.). Dobri Hristov. Muzikalno-teoretichesko i publitsistichesko nasledstvo. T. 1. Sofia: BAS, 1967, s. 319 – 320].

Цанков, Стефан (1936). Писмо от председателя на църковното настоятелство протопрезвитер Стефан Цанков до Добри Христов от 28 декември 1936. НА – БАН, ф. 16к, оп. 1, а.е. 547, *л*. 3 [Tsankov, Stefan (1936). Pismo ot predsedatelya na tsarkovnoto nastoyatelstvo protoprezviter Stefan Tsankov do Dobri Hristov ot 28 dekemvri 1936. SA – BAS, f. 16k, op. 1, a.e. 547, l. 3].